ثبت: ۷۱۵
اسفند ۱۴۰۰
مسلسل: ۱۸۲۱۸
دوره یازدهم ــ سال دوم

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

۶۸. بررسی اعتبارات دولت هوشمند (الکترونیکی)

دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش	شماره مسلسل: ۱۸۲۱۸ کد موضوعی: ۳۱۰

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور ۶۸. بررسی اعتبارات دولت هوشمند (الکترونیکی)

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه فناوری اطلاعات و ارتباطات)

تهیه و تدوین‌کنندگان: سید محمدرضا میرزابابائی، حسن پوراسماعیل

مدیر مطالعه: حسن پوراسماعیل

ناظر علمی: محمدحسن معادی رودسری

اظهارنظرکننده: امین‌اله پاک‌نژاد

ویراستار تخصصی: عباس پورخصالیان

ویراستار ادبی: ـــــ

واژه‌های کلیدی:

۱. دولت هوشمند

۲. لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

۳. فناوری اطلاعات و ارتباطات

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۲۴

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده ۱
مقدمه ۱
۱. اسناد بالادستی و قوانین مرتبط با توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) ۲
۲. برنامه‌های دولت هوشمند (الکترونیکی) در مصارف لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ ..... ۵
جمع‌بندی ۸
منابع و مآخذ ۹

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور
۶۸. بررسی اعتبارات دولت هوشمند (الکترونیکی)

چکیده

در این گزارش اعتبارات دولت هوشمند در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ بررسی می‌شود. در قوانین بودجه سنوات گذشته، این اعتبارات در قالب برنامه دولت الکترونیکی (ردیف ۱۰۰۲۰۵۷۰۰۰) پیگیری می‌شد که هم‌زمان با فرمایشات مقام معظم رهبری در مورد توجه بیشتر به هوش مصنوعی این برنامه با نگاه به افق‌های بالاتر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ تحت عنوان برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (ردیف ۱۳۰۲۰۳۴۰۰۰) پیگیری خواهد شد. همچنین برای داشتن برنامه منسجم‌تر ردیف‌های بعضی از دستگاه‌ها در ردیف‌های دستگاه‌های اصلی تلفیق شده است. نظر به اهمیت دولت هوشمند، پیشنهاد می‌شود که اهداف دولت هوشمند فراتر از دولت الکترونیکی توسط دستگاه‌های اصلی و سازمان برنامه و بودجه کشور تعیین شود.

مقدمه

دولت هوشمند به استفاده از الگوریتم‌های هوشمند به‌همراه اتوماسیون فناوری اطلاعات جهت بهبود وضعیت نظام اداری در کشور اطلاق می‌شود. دولت هوشمند نسبت به دولت الکترونیک به افق‌های بالاتری اشاره دارد که بیان خصوصیات پیاده‌سازی شده در دنیا می‌تواند توانایی‌های مفید آن را نشان دهد:

- یادگیری و تحلیل هوشمند اطلاعات برمبنای داده‌کاوی کلان داده‌ها و اجتناب از پردازش دستی با امنیت بالاتر و شفافیت کامل که از یک تجزیه و تحلیل پیشرفته سریعی (نسبت به پردازش دستی توسط افراد) بهره می‌برد که نتیجه پردازش می‌تواند در برهه‌های حساس و بحرانی برای تصمیم‌گیری به‌سرعت در دسترس مدیران قرار می‌گیرد (نمونه‌ای از میدان‌های خوب برای آزمایش توانایی سامانه‌های دولت هوشمند بحران کرونا بود).
- ارتباط با آحاد مردم از طریق سامانه‌های هوشمند که باعث ارتقای تعامل مردم به دولت می‌شود.
- خودکارسازی پویای روال‌ها و همکاری بخش‌های دولت برمبنای خدمات هوشمند. این خودکارسازی خصوصاً در زمینه تأیید هویت‌ها و تأیید روال‌ها با بررسی و یادگیری سندهای کلان‌داده‌ها قابل انجام است. مثلاً تحلیل اطلاعات اینترنت اشیای محیطی در تأیید ورود فرد به یک مجموعه یا اعتماد به فرد در ارائه تسهیلات با پیگیری تمام اطلاعات وی که معمولاً به‌دلیل تکرار و حجم بالا مورد غفلت قرار می‌گیرد.
- یکی از مؤلفه‌های مهم دولت هوشمند انعطاف‌پذیری در جهت رسیدن به پایداری و زیست‌پذیری بالا برای آحاد جامعه است. این انعطاف‌پذیری برمبنای تسامح نیست، بلکه مبتنی‌بر پردازش کلان‌داده‌هاست. پردازشی که به‌معنای واقعی تمام جوانب مسئله را با دقت و وسواس و بدون خستگی بررسی می‌کند.

- دولت هوشمند باید مشارکت فعال مردم را با ارائه دانش به مردم و قدرت ارتباط با آحاد جامعه برانگیزاند.
- دولت هوشمند می‌تواند تصمیم‌گیری‌های دقیق در حوزه‌های دارای منافع و معایب متنوع (چند متغیره) را به‌سرعت انجام دهد.

علاوه بر منافع اصلی، ایجاد دولت هوشمند باعث حصول منافع زیر نیز است:

- بالا بردن سطح ساختارهای اطلاعات کشور
- بالا بردن کیفیت اطلاعات قابل استفاده در کشور
- تبادل بهتر خدمات، اطلاعات و کالاها در کشور
- ایجاد فضای بهتر برای انجام امور تجاری و خدماتی
- پاسخگویی بیشتر

۱. اسناد بالادستی و قوانین مرتبط با توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی)

سیاست‌های کلی نظام اداری ـ ابلاغی مقام معظم رهبری، احکامی مرتبط با تحقق دولت هوشمند (الکترونیکی) دارد. مطابق با سیاست‌های کلی نظام اداری می‌توان اهداف توسعه دولت هوشمند را در ایران به‌صورت زیر برشمرد:

ـ چابک‌سازی، متناسب‌سازی و منطقی ساختن تشکیلات نظام اداری (بند «۱۰»).

ـ انعطاف‌پذیری و عدم تمرکز اداری و سازمانی با رویکرد افزایش اثربخشی، سرعت و کیفیت خدمات کشوری (بند «۱۱»).

ـ ارائه مطلوب خدمات عمومی (بند «۱۵»).

ـ شفاف‌سازی و آگاهی‌بخشی نسبت به حقوق و تکالیف متقابل مردم و نظام اداری با تأکید بر دسترسی آسان و ضابطه‌مند مردم به اطلاعات صحیح (بند «۱۸»).

ـ جذب و استفاده از ظرفیت‌های مردمی در نظام اداری (بند «۱۹»).

ـ اجتناب از برخورد سلیقه‌ای و فردی در کلیه فعالیت‌ها (بند «۲۰»).

ـ ارتقای سلامت نظام اداری (بند «۲۴»).

ـ کارآمدسازی و هماهنگی ساختارها و شیوه‌های نظارت و کنترل در نظام اداری و یکپارچه‌سازی اطلاعات (بند «۲۵»).

ـ بهبود مستمر به‌منظور پویایی نظام اداری (بند «۲۶»).

طبق قانون،[1] وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، دستگاه تخصصی توسعه زیرساخت‌های دولت الکترونیکی و

۱. طبق ماده (۴) و بندهای «ب»، «ح» و «ط» از ماده (۳) قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و ماده (۶۷) قانون برنامه ششم توسعه.

دولت هوشمند در کشور محسوب می‌شود. همان‌طور که در اسناد بالادستی و قوانین مرتبط با توسعه دولت الکترونیکی و دولت هوشمند مشاهده می‌شود، در قانون برنامه ششم توسعه، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و قوه قضائیه بیشترین تکالیف مربوط به توسعه دولت الکترونیکی را برعهده دارند.[۱]

همچنین، قوانین و مقررات شیوه کارآمدسازی و هماهنگی ساختارها و شیوه‌های نظارت و کنترل در نظام اداری و یکپارچه‌سازی اطلاعات را بین همه قوا مشخص کرده‌اند. قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰ -۱۳۹۶)، قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و قوانین بودجه سنواتی ازجمله این قوانین هستند.

الف) وضعیت اجرای بند «ت» ماده (۶۸) قانون برنامه ششم توسعه

بند «ت» ماده (۶۸) قانون برنامه ششم توسعه اشعار می‌دارد:

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری سازمان [برنامه و بودجه کشور]، سازمان اداری و استخدامی کشور و دستگاه‌های اجرایی، از سال دوم اجرای قانون برنامه تمهیدات لازم را برای کاهش حداقل دوازده‌ونیم درصد (۱۲/۵ ٪) سالیانه از مراجعه حضوری به دستگاه‌های اجرایی فراهم کند. به‌طوری که رتبه ایران در سطح جهان در شاخص‌های مرتبط ازجمله شاخص‌های توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه دولت الکترونیک به میزان سی رتبه طی اجرای قانون برنامه، ارتقا یابد.

شاخص بین‌المللی توسعه دولت الکترونیک (EGDI)[۲] یکی از مهم‌ترین شاخص‌های جهانی برای ارزیابی وضعیت توسعه دولت الکترونیک در کشورهای مختلف جهان است. نتایج ارزیابی این شاخص هر دو سال یک بار توسط سازمان ملل متحد منتشر می‌شود.

جدول ۱. رتبه ایران در شاخص بین‌المللی توسعه دولت الکترونیک (EGDI)

سال	۲۰۱۲	۲۰۱۴	۲۰۱۶	۲۰۱۸	۲۰۲۰
رتبه	۱۰۰	۱۰۵	۱۰۶	۸۶	۸۹
امتیاز	۰/۴۸۷۶۲	۰/۴۵۰۷۵	۰/۴۶۴۹۴	۰/۶۰۸۳۰	۰/۶۵۹۳۰

همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده، رتبه ایران در شاخص بین‌المللی توسعه دولت الکترونیک (EGDI) در سال ۲۰۲۰ بین ۱۹۳ کشور به رتبه ۸۹ رسید. جایگاه ایران در این شاخص نسبت به سال ۲۰۱۸ سه پله تنزل پیدا کرده است. این در حالی است که ایران در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال ۲۰۱۶ به میزان ۲۰ رتبه ارتقا پیدا کرده بود.

طبق بند «ت» ماده (۶۸) قانون برنامه ششم توسعه باید در یک دوره پنج‌ساله رتبه ایران نسبت به شاخص توسعه دولت الکترونیک (EGDI) به میزان ۳۰ رتبه ارتقا یابد. جدول ۱ نشان می‌دهد که در مدت اجرای قانون

۱. گزارش بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۴۷. بخش دولت الکترونیک، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۶۲۷۰.
2. E-Government Development Index (EGDI)

برنامه ششم توسعه، جایگاه ایران در شاخص بین‌المللی توسعه دولت الکترونیک (EDGI) به میزان ۱۷ رتبه بهبود پیدا کرده است.

ب) گزارش وضعیت پیشرفت و عملکرد ۲۳ پروژه اولویت‌دار دولت الکترونیک

- تشریح وضعیت پروژه‌ها:

۱. سامانه منحصربه‌فرد مکان‌محور اشخاص حقیقی و حقوقی (GNAF): ۷۰ درصد

۲. استقرار هویت هوشمند اشخاص حقیقی (SMART ID): ۵۰ درصد و استقرار هویت هوشمند اشخاص حقوقی (Legal ID): ۷۵ درصد

۳. استقرار و کاربردی شدن امضای الکترونیک در کلیه تبادلات و اسناد (E-sign): ۶۷ درصد

۴. سامان‌دهی دفاتر پیشخوان (E-service): ۱۰۰ درصد

۵. بهره‌برداری کامل سامانه ستاد (E-procurement): ۵۷ درصد

۶. توسعه و استقرار نظام جامع سلامت الکترونیک (E-health): ۳۲ درصد

۷. بهره‌برداری از سامانه مالیات الکترونیک (E-tax): ۸۳ درصد

۸. پروژه‌های نظام بیمه الکترونیک:

ـ ایجاد نظام بیمه الکترونیک (E-insurance): ۸۳ درصد

ـ ایجاد پایگاه بیمه اجتماعی کشور: ۸۴ درصد

۹. بهره‌برداری از سامانه اعتبارسنجی مدارک آموزش رسمی کشور (E-certificates): ۹۶ درصد

۱۰. استقرار پنجره واحد داده‌ها و اطلاعات کشور و نظام دسترسی به آنها (FOIA): ۷۵ درصد

۱۱. استقرار پنجره واحد صدور مجوزهای کشور (E-license): ۶۵ درصد

۱۲. استقرار پنجره واحد سامانه مدیریت زمین (E-land): ۴۸ درصد

۱۳. استقرار پنجره واحد تجاری کشور (E-trade): ۶۱ درصد

۱۴. استقرار نظام خزانه‌داری الکترونیک کشور (E-treasury): ۶۴ درصد

۱۵. ایجاد سامانه یکپارچه خدمات دستگاه‌های اجرایی به کارکنان (KARMANDIRAN): ۷۴ درصد

۱۶. ایجاد سامانه جامع مدیریت نظام اداری و خدمات کشور (KARMANDIRAN): ۶۷ درصد

۱۷. استقرار سامانه یکپارچه حسابداری و مالی دستگاه‌های اجرایی (E-accounting): ۱۰۰ درصد

۱۸. ایجاد و استقرار سامانه جامع دولت همراه (MGOV): ۷۶ درصد

۱۹. فراگیرسازی نظام الکترونیک تبادل اطلاعات و استعلامات (NIXGSB): ۶۰ درصد

۲۰. استقرار کارپوشه ملی ایرانیان (EBOX): ۸۶ درصد

۲۱. استقرار بهره‌برداری از نظام جامع بانکداری الکترونیک (Core-banking): ۱۰۰ درصد

۲۲. سامانه شناسایی و مبارزه با کالای قاچاق (اطلاعات این پروژه به‌صورت محرمانه است): صفر درصد

۲۳. استقرار و بهره‌برداری از سامانه جامع حمل‌ونقل (TUIX): ۸۷ درصد

ج) تحلیل

با وجود قوانین متعدد مرتبط با توسعه دولت الکترونیکی در کشور، هنوز با اهداف پیش‌بینی شده فاصله زیادی وجود دارد.

بسیاری از پایگاه‌های اطلاعاتی با هزینه‌های هنگفتی توسط دستگاه‌های اجرایی و حاکمیتی کشور ایجاد شده است، اما بنابر گزارش‌های شورای اجرایی فناوری اطلاعات و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، ایجاد و تکمیل بعضی از آنها از استاندارد واحدی پیروی نمی‌کند. اطلاعات بعضی از پایگاه‌های اطلاعاتی کشور به‌دلیل ناقص بودن، قابل استناد نیستند. سازمان‌ها و نهادهای تابعه بعضی از پایگاه‌های اطلاعاتی حاضر نیستند از طریق مرکز ملی تبادل اطلاعات (NIX) با سایر دستگاه‌های اجرایی و حاکمیتی به تبادل اطلاعات بپردازند. به‌واسطه عدم تشکیل بعضی از سامانه‌های ارائه خدمات الکترونیکی به مردم و کسب‌وکارها، مراجعه حضوری به ادارات همچنان تداوم دارد. ضعف‌های موجود و نامناسب بودن وضعیت دولت الکترونیک (هوشمند) در کشور، سالیانه هزینه‌های زیادی را به دولت، مردم و کسب‌وکارها تحمیل می‌کند.

در ادامه این گزارش اعتبارات مربوط به برنامه‌های دولت هوشمند (الکترونیکی) دستگاه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲. برنامه‌های دولت هوشمند (الکترونیکی) در مصارف لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

در این بخش اعتبارات برنامه توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ و همچنین مجموع اعتبارات برنامه‌ای ـ هزینه‌ای مرتبط با آن در سه سال اخیر مقایسه خواهند شد.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ اعتبارات برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیکی) ردیف شماره ۱۳۰۲۰۳۴۰۰۰ در بین ۵۱ دستگاه توزیع شده است. در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ هم قریب به همین تعداد یعنی ۵۲ دستگاه اجرایی کشور دارای ردیف برنامه توسعه دولت الکترونیکی به شماره ۱۰۰۲۰۵۷۰۰۰ بودند. همچنین در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۳۹۸ نیز اعتبارات برنامه توسعه دولت الکترونیک در ردیف‌های هزینه‌ای به‌ترتیب میان ۳۸ و ۵۶ دستگاه توزیع شده بودند. اعتبارات توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) هریک از دستگاه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به تفکیک هزینه‌ای، تملک دارایی، اختصاصی و تبصره «۱۴» در جدول ۲ شرح داده شده است.

جدول ۲. اعتبارات برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیکی)

ردیف ۱۳۰۲۰۳۴۰۰۰ در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

(میلیون ریال)

ردیف	دستگاه	هزینه‌ای	تملکی	اختصاصی	تبصره «۱۴»	جمع کل
۱	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۱,۴۳۷,۵۰۰	۷,۰۲۷,۲۴۰	۰	۰	۸,۴۶۴,۷۴۰
۲	فرماندهی کل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران ـ شهید فصاحت (هوشمندسازی و فضای مجازی)	۴,۲۵۸,۷۸۸	۰	۰	۰	۴,۲۵۸,۷۸۸
۳	فرماندهی کل انتظامی جمهوری اسلامی ایران	۵۰,۰۰۰	۱,۰۲۰,۸۸۰	۰	۰	۱,۰۷۰,۸۸۰
۴	وزارت آموزش‌وپرورش	۴۵,۸۰۰	۹۹۸,۸۰۰	۰	۰	۱,۰۴۴,۶۰۰
۵	وزارت امور خارجه	۵۹۸,۷۸۳	۱۹۱,۵۸۰	۱۷۳,۱۵۰	۰	۹۶۳,۵۱۳
۶	قوه قضائیه	۱۰۵,۰۴۳	۸۱۷,۲۰۰	۰	۰	۹۲۲,۲۴۳
۷	سازمان برنامه و بودجه کشور	۹۱,۳۷۱	۸۲۸,۸۱۰	۰	۰	۹۲۰,۱۸۱
۸	سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور	۲۵۰,۰۰۰	۴۹۵,۰۰۰	۰	۰	۷۴۵,۰۰۰
۹	سازمان اداری و استخدامی کشور	۱۹۹,۶۷۳	۵۴۴,۸۰۰	۰	۰	۷۴۴,۴۷۳
۱۰	وزارت صنعت، معدن و تجارت	۱۰۰,۰۰۰	۴۵۴,۰۰۰	۰	۰	۵۵۴,۰۰۰
۱۱	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۲۵۶,۰۰۰	۸۱,۷۲۰	۰	۰	۳۳۷,۷۲۰
۱۲	مجلس شورای اسلامی	۲۸۵,۵۰۰	۰	۰	۰	۲۸۵,۵۰۰
۱۳	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۸۰,۰۰۰	۱۸۱,۶۰۰	۰	۰	۲۶۱,۶۰۰
۱۴	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۰	۲۴۵,۱۶۰	۰	۰	۲۴۵,۱۶۰
۱۵	سازمان بهزیستی کشور	۸۰,۰۰۰	۰	۰	۱۶۵,۰۰۰	۲۴۵,۰۰۰
۱۶	مرکز توسعه تجارت الکترونیکی	۸۱,۳۵۲	۱۴۵,۱۵۰	۰	۰	۲۲۶,۵۰۲
۱۷	سازمان ثبت اسناد و املاک کشور	۲۰۰,۰۰۰	۳,۶۳۰	۰	۰	۲۰۳,۶۳۰
۱۸	سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای	۱۰,۲۳۲	۱۸۱,۶۰۰	۰	۰	۱۹۱,۸۳۲
۱۹	سازمان تعزیرات حکومتی	۱,۰۰۰	۱۸۷,۹۵۰	۰	۰	۱۸۸,۹۵۰
۲۰	وزارت کشور	۱۵۵,۹۳۲	۰	۰	۰	۱۵۵,۹۳۲
۲۱	سازمان غذا و دارو	۳۴,۷۱۱	۰	۹۶,۳۰۰	۰	۱۳۱,۰۱۱
۲۲	سازمان پزشکی قانونی کشور	۲۶,۰۱۴	۹۵,۳۴۰	۰	۰	۱۲۱,۳۵۴
۲۳	وزارت صنعت، معدن و تجارت	۱۲۱,۲۲۷	۰	۰	۰	۱۲۱,۲۲۷
۲۴	وزارت امور اقتصادی و دارایی	۳۳,۰۵۶	۸۷,۳۵۰	۰	۰	۱۲۰,۴۰۶
۲۵	سازمان ثبت احوال کشور	۸,۰۰۰	۱۰۴,۴۲۰	۰	۰	۱۱۲,۴۲۰
۲۶	بنیاد شهید و امور ایثارگران	۱۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۱۰۰,۰۰۰
۲۷	وزارت راه و شهرسازی	۹۷,۱۳۰	۰	۰	۰	۹۷,۱۳۰
۲۸	نهاد ریاست‌جمهوری	۳,۸۳۳	۹۰,۸۰۰	۰	۰	۹۴,۶۳۳
۲۹	وزارت جهاد کشاورزی	۹۰,۷۵۰	۰	۰	۰	۹۰,۷۵۰
۳۰	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۳۴,۵۰۰	۵۴,۴۸۰	۰	۰	۸۸,۹۸۰
۳۱	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۷۵,۸۵۱	۰	۰	۰	۷۵,۸۵۱
۳۲	دیوان محاسبات کشور	۶,۵۶۰	۵۹,۰۲۰	۰	۰	۶۵,۵۸۰
۳۳	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	۱۴,۰۰۰	۰	۳۰,۶۸۳	۰	۴۴,۶۸۳
۳۴	دیوان عدالت اداری	۳۰,۳۳۴	۰	۰	۰	۳۰,۳۳۴
۳۵	سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک	۲۰,۰۰۰	۰	۱۰,۰۰۰	۰	۳۰,۰۰۰

ردیف	دستگاه	هزینه‌ای	تملکی	اختصاصی	تبصره «۱۴»	جمع کل
۳۶	کمیته امداد امام خمینی(ره) ـ کمک	۳۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۳۰,۰۰۰
۳۷	دادستانی ویژه روحانیت	۲۸,۰۰۰	۰	۰	۰	۲۸,۰۰۰
۳۸	سازمان امور سینمایی و سمعی ـ بصری	۲۵,۰۰۰	۰	۰	۰	۲۵,۰۰۰
۳۹	وزارت ورزش و جوانان	۲۵,۰۰۰	۰	۰	۰	۲۵,۰۰۰
۴۰	وزارت دادگستری	۲۱,۰۰۰	۰	۰	۰	۲۱,۰۰۰
۴۱	سازمان بازرسی کل کشور	۲۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰
۴۲	سازمان قضایی نیروهای مسلح	۱۷,۰۰۰	۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰
۴۳	ستاد مبارزه با مواد مخدر	۱۳,۲۲۴	۲,۰۸۰	۰	۰	۱۵,۳۰۴
۴۴	سازمان نقشه‌برداری کشور	۱۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۱۰,۰۰۰
۴۵	سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور	۸,۷۵۲	۰	۰	۰	۸,۷۵۲
۴۶	سازمان امور مالیاتی کشور	۷,۲۴۷	۰	۰	۰	۷,۲۴۷
۴۷	سازمان اوقاف و امور خیریه	۵,۰۰۰	۰	۰	۰	۵,۰۰۰
۴۸	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ـ صندوق رفاه دانشجویان	۰	۰	۵,۰۰۰	۰	۵,۰۰۰
۴۹	جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران	۰	۰	۱,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰
۵۰	اورژانس استان تهران	۴۰۰	۰	۰	۰	۴۰۰
۵۱	سازمان اورژانس کشور	۲۰۰	۰	۰	۰	۲۰۰
جمع کل		**۹،۱۹۳،۷۶۳**	**۱۳،۸۹۸،۶۱۰**	**۳۱۶،۱۳۳**	**۱۶۵،۰۰۰**	**۲۳،۵۷۳،۵۰۶**

همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در سال ۱۴۰۱ با اعتباری بیش از ۸,۴۶۴ میلیارد ریال بیشترین سهم را در مصرف بودجه توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) خواهد داشت. بیش از ۷,۰۲۷ میلیارد ریال یعنی حدود ۸۳ درصد از اعتبار ردیف دولت هوشمند وزارتخانه مذکور از نوع تملک دارایی است.

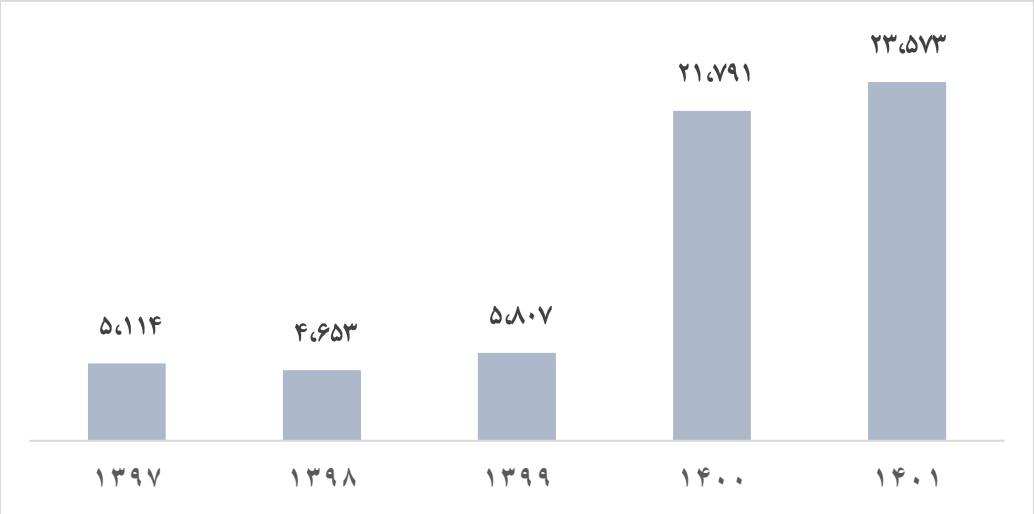
دومین رتبه از نظر میزان اعتبارات بودجه‌ای توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) در سال ۱۴۰۱ با اعتباری بیش از ۴,۲۵۸ میلیارد ریال متعلق به طرح شهید فصاحت (هوشمندسازی و فضای مجازی)- فرماندهی کل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است. این میزان اعتبار صرفاً هزینه‌ای خواهد بود. همچنین، فرماندهی کل انتظامی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۴۰۱ مبلغ دیگری به میزان بیش از ۱,۰۷۰ میلیارد ریال نیز در قالب همین ردیف اعتبارات توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) دریافت خواهد کرد.

وزارت آموزش‌وپرورش در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ با اعتباری بیش از ۱,۰۴۴ میلیارد ریال جایگاه بعدی (رتبه سوم) را در بین دستگاه‌های مصرف‌کننده از ردیف بودجه توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) کسب کرده است.

نمودار ۱ مجموع اعتبارات برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیکی) ردیف ۱۳۰۲۰۳۴۰۰۰ در سال ۱۴۰۱ و اعتبارات برنامه توسعه دولت الکترونیکی ردیف ۱۰۰۲۰۵۷۰۰۰ در سال‌های قبل را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. مقایسه اعتبارات برنامه توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) در سال‌های ۱۴۰۱ و قبل از آن

(میلیارد ریال)

مأخذ: پیوست ۱ و ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ و قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰.

اعتبارات برنامه‌ای در بازه پنج‌ساله در نمودار ۱ نشان داده شده است. در سه سال نخست این بازه، به‌طور میانگین سالیانه حدود ۵ هزار میلیارد ریال اعتبار برای برنامه توسعه دولت الکترونیکی مصوب می‌شد. در سال ۱۳۹۷ حدود ۵,۱۱۴ میلیارد ریال، در سال ۱۳۹۸ حدود ۴,۶۵۳ میلیارد ریال و در سال ۱۳۹۹ حدود ۵,۸۰۷ میلیارد ریال اعتبار برای برنامه توسعه دولت الکترونیکی مصوب شد. اما در سال ۱۴۰۰ با جهش ۲۷۵ درصدی، اعتباری معادل ۲۱,۷۹۱ میلیارد ریال برای برنامه توسعه دولت الکترونیکی مصوب شد. در لایحه سال ۱۴۰۱ اعتباری معادل ۲۳,۵۷۳ میلیارد ریال برای برنامه دولت هوشمند (الکترونیکی) در نظر گرفته شده است. مجموع اعتبارات برنامه‌ای دولت هوشمند (الکترونیکی) نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۸ درصد افزایش یافته است.

جمع‌بندی

رویکرد ارتقای نگاه از دولت الکترونیکی به دولت هوشمند در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ یک رویکرد مهم در کشور محسوب می‌شود. همان‌طور که در مقدمه گفته شد، دولت هوشمند نسبت به دولت الکترونیک به افق‌های بالاتری اشاره دارد. یادگیری و تحلیل هوشمند اطلاعات برمبنای داده‌کاوی کلان‌داده‌ها، خودکارسازی پویای روال‌ها و شکل‌گیری تعامل هوشمند بین دولت و مردم ازجمله آنهاست.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ اعتباری معادل ۲۳,۵۷۳ میلیارد ریال برای برنامه دولت هوشمند (الکترونیکی) در نظر گرفته شده است. مجموع اعتبارات برنامه‌ای دولت هوشمند (الکترونیکی) نسبت به سال ۱۴۰۰ (که بالغ بر ۲۱،۷۹۱ میلیارد ریال بوده) حدود ۸ درصد افزایش یافته است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، بیشترین اعتبارات در زمینه برنامه دولت هوشمند (الکترونیکی) مربوط به

دستگاه‌های زیر است:

۱. وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بیش از ۸,۴۶۴ میلیارد ریال

۲. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران بیش از ۵,۳۲۹ میلیارد ریال

۳. وزارت آموزش و پرورش بیش از ۱,۰۴۴ میلیارد ریال

همچنین بیشترین رشد در اعتبارات دولت هوشمند (الکترونیکی) مربوط به دستگاه‌های زیر است:

۱. سازمان برنامه و بودجه کشور

۲. وزارت صنعت، معدن و تجارت

۳. وزارت آموزش‌وپرورش

نظر به اهمیت دولت هوشمند، پیشنهاد می‌شود که اهداف دولت هوشمند فراتر از توسعه دولت الکترونیکی توسط دستگاه‌های اصلی و سازمان برنامه و بودجه کشور مورد توجه قرار گیرد.

با رعایت احکام قانونی بند «ث» ماده (۶۷) قانون برنامه ششم توسعه، موارد زیر در زمینه توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) در کشور می‌تواند در برنامه‌های حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور قرار گیرد:

- اتصال همه دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی به زیرساخت مشترک ارتباطات بین دستگاهی یعنی مرکز ملی تبادل اطلاعات (NIX)
- توسعه و تکمیل مرکز ملی تبادل اطلاعات (NIX) برای پوشش ارائه خدمات همه دستگاه‌های اجرایی کشور ازجمله دستگاه‌های اجرایی استانی
- تدوین استانداردهای فنی یکنواخت برای توسعه سامانه‌های مختلف دولت هوشمند (الکترونیکی)
- الزام به توسعه سامانه‌های داخلی دستگاه‌های اجرایی کشور با رویکرد اتصال به NIX و ارائه خدمات الکترونیک هوشمند به همه ذی‌نفعان
- الزام به به‌روزآوری پایگاه داده‌های سازمانی دستگاه‌های اجرایی کشور
- استفاده حداکثری از توان و ظرفیت بخش خصوصی کشور برای توسعه دولت هوشمند (الکترونیکی) در دستگاه‌های اجرایی کشور و ارائه خدمات آنها

منابع و مآخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.

۲. پیوست‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.

۳. گزارش‌های بودجه سال‌های قبل مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۴. سیاست‌های کلی نظام اداری ابلاغی مقام معظم رهبری.